

Introducció: PHILIP GRIERSON

M. CRUSAFONT I SABATER

Jean Lafaurie, Philip Grierson, Françoise Dumas... es pot dir que la primera vegada que vaig sentir aquests noms fou per boca de Leandre Villaronga, quan m'ajudava a obrir-me camí en un encara primerenc i incert intent de convertir-me en estudiós de la moneda catalana. De fet, llavors jo no era altra cosa que un col·leccionista encuriolit, però Villaronga va saber entendre que aquella curiositat es podia convertir en quelcom més. Ell tenia ja llavors una àmplia relació internacional i m'assenyalava els medievalistes més importants, amb els quals em convenia mantenir contacte.

La primera lletra que vaig rebre de Grierson fou d'allò més encoratjadora. Li havia enviat un dels meus primers articles, en el qual aclaria la inexistència del pretès diner de Barcelona amb llegenda ANF.REX. Ell em digué que amb això li havia tret del davant un enutjós obstacle en un estudi que estava fent i que la solució que jo proposava, i que ell subscribia plenament, no se li havia ocorregut. Aquestes paraules, vingudes d'un dels *pontífexs* de la moneda medieval, em van sorprendre per la seva senzilla franquesa, alhora, és clar, que m'aportaven un considerable estímul.

Aviat vaig poder fer-ne la coneixença personal. L'any 1978, l'empenta de L. Villaronga i la recentment creada Societat Catalana d'Estudis Numismàtics van trobar en Xavier Calicó un suport decidit. Des de l'ANE, Calicó va voler donar el màxim relleu al I Simposi Numismàtic de Barcelona, que comptà amb importants col·laboracions. Grierson, viatger impenitent, es va complaure a acompanyar-nos, justament per presentar l'abans esmentada recerca sobre els diners de Barcelona. Ben aviat li tornàrem la visita a Cambridge per estudiar la seva important col·lecció medieval i tindríem ocasió d'anar-lo coneixent millor.

Només tres anys després, li vàrem demanar un pròleg per al nostre primer llibre, *Numismàtica de la Corona Catalano-Aragonesa Medieval*. Llavors jo era

només un principiant, que tot just havia publicat una vintena d'articles, però ell va ésser prou amable per perdre el seu escassíssim temps i em va trametre tot seguit el seu escrit. En el text que vaig rebre demostrà un magnífic coneixement de la nostra realitat històrica, escrivint, per exemple: *Els historiadors... estan habituats a parlar de l'existència d'un Imperi aragonès a l'oest de la Mediterrània a la baixa edat mitjana. Els historiadors d'avui, en canvi, poden explicar que els responsables de la creació d'aquest imperi foren els catalans, més que no pas els aragonesos.* Però també mostrava tenir dades prou sòlides de la nostra moneda quan parlava amb delectació de les *menudes i tan bellament gravades monedes de Vic i també d'altres seques comtals.*

Com a estudiós, Grierson era un investigador extremament autoexigent, amb un coneixement exhaustiu de la bibliografia i una intel·ligència i bon criteri ben poc comuns. Els seus llibres i articles eren precisos, ben estructurats i sòlidament cimentats, de manera que sempre es convertien en un referent obligat. Això no privava que, en algun moment, prenguéssim algun risc i plantegés hipòtesis agosarades. Ell era conscient de la possibilitat d'errors, però també que això podia ésser una manera d'obrir portes. D'altra banda, si advertia un error o l'hi demostraven, no tenia cap dificultat a modificar la seva posició. En qualsevol cas, els seus treballs han quedat com a pilars bàsics en diferents sectors de la numismàtica i molt especialment en la dels anomenats Dark Ages, els anys obscurs, per manca d'informació, que s'inicien amb les invasions bàrbares. D'altra banda, era ben diferent de la majoria de medievalistes, sovint encasellats en l'estudi d'un país concret o fins d'unes sèries determinades. Tenia una admirable visió de conjunt de la numismàtica medieval europea, amb la qual fonamentava uns diagnòstics molt més precisos i segurs sobre qualsevol qüestió monetària.

Però potser no cal que ens estenguem més en el seu aspecte d'estudiós que glossaran, ben segur, d'altres de forma exhaustiva i potser pot ésser també aclaridor d'entrar en altres aspectes del seu perfil humà.

Grierson tenia algunes particularitats ben singulars. Volem dir unes facetes que no són gaire habituals en els investigadors. D'una banda, era alt, fornit i esportista. Prou alt com perquè, un cop que s'hostatjà a casa, va haver de dormir girat d'un cantó i arronsat perquè els llits normals del nostre país li varen resultar massa petits. Esportista, sí, però, a més, de primera fila, de manera que ja de vell era campió d'esquai. Als setanta anys empenia amb decisió els costeruts i pedregosos camins dels cingles de Vacarisses i, als vuitanta-set, seguia pujant les escales de dues en dues perquè, segons deia, sempre ho havia fet així. D'altra banda els seus càrrecs de professor universitari a Cambridge i a Brussel·les i el seu alt treball d'investigador no li impedié pas d'ésser, alhora, un apassionat col·leccionista de monedes. De fet, col·leccionà tota la seva vida i llegà els seus importants fons medievals al Fitzwilliam Museum de Cambridge, exceptuant la copiosa sèrie bizantina que anà a enriquir el centre de recerca Dumbarton Oaks de Washington.

La seva actitud, en aquest sentit, era, doncs, ben lluny de l'exacerbat purisme d'altres estudiosos, que no saben o no volen veure la part positiva del col·leccionisme com a font de coneixement pràctic de les monedes, com a condició per a la conservació d'unes peces que abans es fonien com a metall o com a element generador d'estudis. Grierson reconeixia clarament i lleialment que, en la numismàtica, la part més notable de la recerca l'havien realitzat els col·leccionistes, trencant així barreres absurdes i hipocresies eixorques.

Era, també, una persona generosa, que deixava publicar les seves peces inèdites, que et cedia sense reserves tota la bibliografia de què disposava i que es preocupava fins i tot dels més petits detalls del teu benestar si anaves a Cambridge per als teus estudis. Al principi dels nostres passos per la numismàtica, treballàrem la sèrie carolíngia per situar els amonedaments catalans d'aquell sector. Sovint havíem de treballar amb llibres de préstec de biblioteques públiques, sempre a precari per les limitacions de temps. Ell advertí que ens mancava el llibre de Morrison-Grunthal, se'n procurà un exemplar i ens l'obsequià dient: «teniu, aquest llibre us és imprescindible per al treball que esteu fent».

La seva conversa era sempre viva, aguda i enriquidora. S'ajudava a voltes de paràboles per transmetre alguna lliçó de numismàtica. Recordo, per exemple, que nosaltres, a l'inici, fèiem consideracions sobre l'estil de les monedes i la seva evolució per situar cronologies. Ell ens volgué advertir dels perills d'aquesta via explicant-nos una història rigorosament certa: un estudiós féu, en una ocasió, un acurat estudi estil·lístic d'una sèrie monetària, partint de la qual organitzà la seva cronologia. No s'adonà, però, que aquelles monedes eren en realitat datades per indiccions i que, un cop ordenades per la seva veritable cronologia, es va veure que la seriació veritable era exactament a l'inrevés de la que l'estudiós havia plantejat. O encara aquesta altra: en algunes escultures d'època bizantina apareixien unes figures de sants que sostenien un llibre a la mà, tot estenent tres dits per darrere del llom. Hom féu diferents i variades hipòtesis sobre la significació i simbolisme d'aquells dits estesos, fins que finalment s'adonaren que la seva funció era molt més senzilla: evitar que el llibre caigués.

La seva docència simultània a Cambridge i Brussel·les ja constitueix una singularitat, però encara ho complementava amb estades als Estats Units per estudiar i publicar els fons de moneda bizantina i era present sovint en congressos d'historiadors, com ara les famoses trobades d'Spoleto. Coneixia a fons la numismàtica dels Països Baixos i d'Itàlia, països que visitava sovint i parlava fluidament el francès i l'italià. Itàlia li plaïa especialment i ho demostrà amb el seu acurat estudi sobre els numismàtics de les comarques del sud, molts d'ells vinculats a l'històric Circulo Numismatico Napoletano i amb figures com Fiorelli, Cagiati o Sambon. Grierson féu un treball sobre els tarins, els *follari* i els diners de la Itàlia meridional, però hi afegí un profund estudi historiogràfic que es convertia, alhora, en una viva evocació d'una època especialment brillant per a la numismàtica italiana.

L'autor i el prof. Grierson a S. Pere de Roda l'any 1989.

Philip Grierson, és clar, es convertí en un dels nostres mestres en aquesta especialitat històrica que hom ha d'anar construint-se tot sol. Tinguérem contacte freqüent, més estret encara quan ens encomanà el volum de la península Ibèrica del *Medieval European Coinage* que signem conjuntament i amb A. M. Balaguer. Vingué altres vegades a Catalunya. En una de les estades, anàrem a Sant Pere de Roda i el paisatge li evocà la seva Irlanda natal. Ell era de família anglesa, però s'escaigué que vivien a Irlanda quan ell va néixer. En tornant de l'excursió a Sant Pere de Roda, ens aturàrem a descansar a la platja de l'Escala. Recordo com es complaïa veient una colla de marrecs jugant, saltant i rient a l'aigua, amb aquella satisfacció per la felicitat dels altres que només són capaces de sentir les persones veritablement generoses.

Una altra dada curiosa: es mantingué sempre solter, com els antics professors de les rígides universitats angleses.

Fregava la norantena quan, tot dinant improvisadament en el bar del seu col·legi de Cambridge i en una tauleta baixa, se li esmunyí a terra un trosset del que menjava. Tant per l'edat com per la situació lleugerament incòmoda, era un fet ben natural que li pogués caure alguna cosa. Però ell mantenia fermament la seva dignitat i no volia excusar-se qualsevol inhabilitat amb l'edat o amb alguna altra raó. El fet és que, davant del nostre astorament no parà d'autoinculpar-se i dir literalment que era un estúpid.

I encara m'agradaria evocar com, amb motiu d'una llarga estada a Cambridge, quan estudiàvem la seva col·lecció medieval de cara al *Medieval European Coi-*

nage, ens convidà un vespre a casa seva amb els nostres fills, llavors adolescents. Es preocupà llavors de cercar una pel·lícula de temàtica medieval, però amb prou contingut d'aventures perquè en poguessin gaudir els nostres nois.

Feia pocs anys que el coneixíem i ell ja ens reptava quan li dèiem «professor Grierson» i ens demanava insistentment que li diguéssim, senzillament, «Philip». I així, es convertí aviat per a nosaltres en un amic, amb qui compartíem tota mena de temes i amb qui podíem parlar amb tota la confiança. Recordo un sopar a París, on coincidírem amb motiu d'un congrés, en el qual el numismàtic suís Colin Martin, tot un cavaller i una persona d'una gran simpatia, compartia taula amb nosaltres. En un moment del sopar, Colin Martin es dirigí a Philip Grierson i li digué: «Philip, vull dir-te que t'estimo.» Ho va dir amb la seva elegància natural i amb tota senzillesa i nosaltres vàrem convenir que sí, que era una persona que es feia estimar.

El passat dia quinze de gener moria a Cambridge Philip Grierson als noranta-cinc anys. La seva Universitat i el seu College li varen dedicar un homenatge, evocant la seva vida, llarga i fructífera. La Societat Catalana d'Estudis Numismàtics es va adherir a l'acte. Philip se n'ha anat després d'una llarga i productiva carrera d'estudis, deixant una estela de simpatia i d'afecte. Podia ben bé pensar, en partir, que deixava la feina feta i, més en concret, que llegava a la numismàtica europea molta feina i molt ben feta.